

מסורת הש"ס

אף כאן **צפרוסה**. לנצרך על אכילת מנחה. ושמי שלימות מיימי משום צרכת המוציא דלא גרע משאר ימים טובים שזריך לנצוע על שמי ככרות שלימות וזנע מאחת מהשלימות: אף כאן הוא מסיק ואשמו **אופה**. כדי שלא תחמיץ: משום קפא. ארס: קפא דחמא חמא. מי שאכל חזרת וחלה בשביל הקפא יאכל כנון וירפא: קפא דחמא כרמי. מי שאכל כנון וקשה לו יאכל כרמי: חמימי. ישתה מים חמיין: קפא דנולחו רפואה להן: וזכר לתפוח. שהיו יולדות צניהן שם בלא עזב שלא יכירו צהן מצריים דכתיב תחת התפוח עוררתני (שיר ח): **לסמוכיה**. להטיל ולכתוש צו הרבה כדי שיהיה עז וזריך לקהויה להטיל צו תפוחים ויין ומילתא דלית צו קיוהא: לריך לקהויה. וזכר לתפוח וזריך לקהויה וזכר לטעם: פנלון. ירקות שמטילין בחרוסת זכר לתנן וחרוסת שכותשים צו הדק זכר לטעם: סגרי חדך. חנונים היושבים אלל חלונותיהם ומוכרין כמו מלך מן החרכים (שם ט): **מתנני** וכלן הבן שואל אביו. כאן צמזיגת כוס שני הבן שואל את אביו מה נשתנה עכשיו שמוציין כוס שני קודם אכילה: גמ'

תורה אור השלם

1. ונענית ואמרת לפניי יי אלהיך ארמי אבר אבי וירד מצריקה ורג שם במתי מעט ויהי שם לרגו גדול צצום ורב: דברים כו ה

הגהות מהר"ב

א. גמ' אמר ליה שטרנן מנומר מה נשתנה. י"ב עיין על דף קטו ע"ב בתוספות ד"ה כדי שיעיר ותר' ופרי"ח סי' תע"ג ס"ק ו' וד"ק:

מוסף רש"י

זכר לתפוח. י"א זכר לתפוח כשיו טשילן הטעם על נוארס היה מופה נוארס ונעשה מוגלה (הוארה ח"א סי' ט"ז). שבעל הלילות. של שר ימים טובים ושבתות, אנו אוכלים חמין ומצוה. לא סגי דלא אכלין וזי תמן וזי מנה דכתיב צהו טעג ויהא (סעודה). כולו צלי. ואפילו התגינה (לעיל ע.)

מוסף תוספות

א. והיינו ברכת המוציא שמברך העני כל ימות השנה אף כאן בפסח יצו המוציא על הפרוסה. מוס' ב. [ד]במאי דפליגי בכל ימות השנה בפרוסת המוציא מידים בפסח דבעינן אפרוסה. מוס' רי"ד הסודות לתפוחה. ג. ולא היה נוגע כלל בשלימות דאניה אלא משום לחם משנה. מוס' הלא"ה ברכות לו:

ערבי פסחים פרק עשירי פסחים קמז.

קמז.

עין משפט
נר מצוה

פ"א מ"י פ"ח מהל' מנה הל' ו סמג עיין מה טוש"ע א"ח סי' תע"ה סעי' א' וסי' תעג סעי' ו: פ"ב טוש"ע א"ח סי' תס סעי' ב: פ"ג ד מ"י פ"ז מהל' מנה הל' י"א סמג עיין מה טוש"ע א"ח סי' תעג סעי' ב: פ"ד ו מ"י פ"ז וסי' מהל' מנה הל' ב סמג עיין מה טוש"ע שם פ"ז: פ"ה ד שם סעי' ז: פ"ה פ"ח מ"י פ"ז שם הל' ה וסי' הל' ז:

רבינו חננאל

ד"א לחם עוני מה דרכו של עני הוא מסיק ואשתו אופה וכו'. אע"פ שאין חרוסת מצוה, ואמאי מיימי ליה משום קפא דכפירשו למעלה. ו' אלעזר ב"ר צדוק [אומר] החרוסת מצוה, והביא ראיה לדבריו שכן היו תגרי ירושלם אומרים קחו לכם תבלין למצוה. מכלל שחרוסת מצוה. מאי מצוה. ו' לוי אמר זכר לתפוח שנאמר תחת התפוח עוררתני וגו'. ו' יוחנן אומר זכר לטיט. אמר אביי הלכך צריך [לקיוהא] [לקהויה] זכר לתפוח וצריך לסמוכיה וזכר לטיט. תגרי חרץ שבירושלים היו אומרים בואו וקחו לכם תבלין למצוה, כגון קמח וכווצא בו זכר לתפוח שביטט. מתנני מנון לו כוס שני ואם הבן שואל וכו'. ת"ד כאן היה הבן חכם הבן שואל את אביו ואם לאו אשתו שואלתו. ואפי' שני תלמידי חכמים הבקיין בהזאת הפסח שואלין זה את זה מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות. ואסיקא אמר רבא שבעל הלילות אין אנו מטבלין אפילו פעם אחת הלילה הזה שתי פעמים. מתחיל בגנות מאי היא, רבא אמר מתחלה עובדי כוכבים היו אבותינו, רב יוסף אמר עבדים היינו לפרעה. והאידנא עבדין כתריוהו.

מה דרבו ש" עני בפרוסה. נראה דגם המוציא צריך לנצרך על הפרוסה^א וכן משמע ב' כ"ד מצרכין (ברכות דף לו): דקאמר הכל מודים לענין פסח שמניח פרוסה בתוך השלימות וזנע פ"א אפילו למ"ד מצרך על השלימה ופוסר את הפסחיתין מודה לענין פסח דלוי מצרך על השלימה אלא על הפרוסה משום מה דרכו של עני כו' ומניחה בתוך השלימה כדי שיהא נראה שזנע על השלימה ומשמע דלענין המוציא קמיידי^ב וקאמר צהר הכי ו"א ח"א ח"א צ"א צבנת חייז לנצוע על שני ככרות שנאמר לקטו לחם משנה ועיקר מילתיה דר' חייא צ"א צבנת כל כתיב (שבת ד' קח): אלא להכי מיימי התם אחר פסח לומר שזריך שם מצוה שלישית משום לחם משנה וחייז לנצוע על שמי ככרות צין צבנת צין צייט דאי לאו הכי למה הציא שם מילתיה דר' חייא וכן פסק רב אלפס דלריך לנצוע על שמי ככרות ציוס טוב והטעם לפי שהיה לחם משנה יורד צערצי ימים טובים וקשה שאלו מתפללים צאתה קדשת וצרכתו מכל הימים וקדשתו מכל הזמנים ואמר (במילתיה פ"ה ג'שלו) צמן צרכו צמן קדשו משמע צייט היה מן יורד ו' וכן היה נוהג ה"ר מנחם מיוני וה"ר יוס טוב שהיו מצרכין הכל על הפרוסה^ג אך ר"י היה מצרך המוציא על השלימה והדר על אכילת מנחה על הפרוסה וזנע משתייה יחד וכן עמא דבר ולכן עושין על השלישית כריכה כדי לקיים מצוה צשלשתן:

צריך לסמוכיה וצריך לקהויה.

וצירושלמי אמר אית דעבדי זכר לדם ומשום הכי קרי ליה טיבולו צמשה וכן עמא דבר לסמוכי וצשעת אכילה מקלשין אותו צין וטומן וצשעות הגאונים מפרש לשעות חרוסת צפירות שנדמה לנכסת ישראל צשיר השירים (ח) תחת התפוח עוררתני כפלח הרמון התאנה חנטה אמרתי אעלה צתמר אגוז אל גנת אגוז ושקדים על שם שקד הקציה. על הק: ר' תנני חרץ שבידושים. משמע דהלכה כר' אלעזר צ"ר דזוק וגם צספריס כזכר ר' יוסף ונימוקו עמו וכן עשה ה"ר יוסף צסדרו חרוסת זכר לטיט:

הלילה הזה מרור. הא דלא אמר כולו מרור משום דאכלינן שאר ירקות צטיבול ראשון: בורא צ"י. רב חסדא מוקי לה צאלו דצרים (לעיל דף ע.) כן מימא דאמר חוגגה צבחה עס הפסח אינה נאכלת אלא צלי ואע"ג דקאמר התם ואמר רב חסדא וצפרקין ליתיה דרך הגמרא כן:

וואמרתם וזה פסח הוא. פ"י צאמירה שזריך לומר פסח זה שאנו אוכלין ואיתקש מנה ומרור לפסח וצ"ל נמי מנה זו מר' זה: ו' פ"י צאמירה בוי. ו"א שצע הודאות ולא יותר כנגד ו' רקיעים: וחותם

א"ף כאן בפרוסה דבר אחר מה דרכו של עני הוא מסיק ואשתו אופה: אע"פ שאין חרוסת מצוה: ואי לא מצוה משום מאי מיימי לה א"ר אמי משום קפא אמר רב אסי קפא דחמא חמא דחמא כרמי [קפא דכרתי חמימי] קפא דכולחו חמימי אדהכי והכי נימא הכי קפא קפא דכירנא לך ולשב בנתיד ולתמני בלחתך: רבי אלעזר בר' צדוק אומר מצוה וכו': מאי מצוה רבי לוי אומר יזכר לתפוח ור' יוחנן אומר זכר לטיט אמר אביי יהלכך צריך לקהויה וצריך לסמוכיה לקהויה וזכר לתפוח וצריך לסמוכיה זכר לטיט תניא כוותיה דרבי יוחנן תבלין זכר לתבן חרוסת זכר לטיט אמר רבי אלעזר בר' צדוק כך היו אומרים תגרי חרץ שבירושלים בואו וטלו לכם תבלין למצוה: מתנני המזוג לו כוס שני וכאן הבן שואל אביו ואם אין דעת בבן אביו מלמדו מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות שבכל הלילות אנו אוכלין חמין ומצוה הלילה הזה כולו מצוה שבכל הלילות אנו אוכלין שאר ירקות הלילה הזה מרור שבכל הלילות אנו אוכלין בשר צלי שלוק ומבושיל הלילה הזה כולו צלי שבכל הלילות (אין) אנו (חייבים לטבול אפילו) פעם אחת הלילה הזה שתי פעמים ולפי דעתו של בן אביו מלמדו מתחיל בגנות ומסיים בשבח ודורש מארמי אומר אבי עד שיגמור כל הפרשה כולה: גמ' ת"ר יחכם בנו שואלו ואם אינו חכם אשתו שואלתו ואם לאו הוא שואל לעצמו ואפילו שני תלמידי חכמים שיוודעין בהלכות הפסח שואלין זה לזה: מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות שבכל הלילות אנו מטבלין פעם אחת הלילה הזה שתי פעמים: מתקורף לה רבא אטו כל יומא לא סגיאל דלא מטבלא חדא וימנא אלא אמר רבא הכי קתני שבכל הלילות אין אנו חייבין לטבול אפילו פעם אחת הלילה הזה שתי פעמים מתקורף לה רב ספרא חיובא לדרדקי אלא אמר רב ספרא הכי קתני אין אנו מטבלין אפילו פעם אחת הלילה הזה שתי פעמים: מתחיל בגנות ומסיים בשבח: מאי בגנות רב אמר מתחלה עובדי עבודת גלולים היו אבותינו [ושמואל] אמר עבדים היינו אמר ליה רב נחמן לדרו עבדיה עבדא דמפיק ליה מריה לחירות ויהיב ליה כספא ודהבא מאי בעי למימר ליה אמר ליה בעי לאודווי ולשבווי א"ל א פטרתן מלומר מה נשתנה יפתח ואמר עבדים היינו: מתנני רבן גמליאל היה אומר הבל שלא אמר שלשה

כלומר דין הוא שיהא שואל צמזיגת כוס שני מה נשתנה: מטבילין פעם אחת. טיבול ירקות בתוך הסעודה ובגמרא פריך לה: שמי פעמים. טיבול ראשון דשאר ירקות וטיבול שני דמרור: טבילה הוה כולו צלי. צמן צצית המקדש קיים היה שואל כן: ולפי דעמו של בן אביו נלמדו. אם מצין הרבה יפרש הכל: מתחיל בגנות. מפרש צגמרא: גמ' אטו כל יומי לא סגיאל דלא מטבילין. דקתני שבכל הלילות (אין) אנו מטבילין פעם אחת. אבל אשכחל הלילות אנו אוכלין שאר ירקות ליכא למיפרך הכי דהתם ה"ק צכל הלילות אין אנו מחזרין אחר מרור: חיובא לדרדקי. צתמיה. הא משום הכירא דמיוקווקת כדי שישאלו קעצדין: אלא אמר רב ספרא כו'. מהכא שמעינן דהכי אית לן למימר צכל הלילות אין אנו מטבילין [אפילו] פעם אחת והאומר אין אנו חייבין לטבול צשיוש הוא צידו: פסח ואמר. לאחר שאילת הבן התחיל לומר עצדים היינו וגומר הגדה צצצח והודאה כלומר כן עשה לנו הקציה שהיינו צצדים והוא צידו: פסח ואמר